

övé; na = kő. Fordítása: Bálnak a köve (Bél köve). Ez a ma is használt „bálvány” szavunk eredete.

Az Árpád-korban igen gyakori volt a **Béla** személynév. Több Árpád-házi királyunk viselte. Okleveleinkből a **Bela** (1092) és **Bella** (1221) formákat ismerjük. Több nyelvészünk foglalkozott e név eredetével. Német Gyula professzor, turkológus — e nevünket a török „bojla” személy és méltóságnévből származtatja. A két név között valóban van kapcsolat. De míg a magyar „Béla” etimonja a sumir: „ib-bi-il-la” (a szókezdő „i” lekopása mellett) fejlődési vonala egyenes: Bi-il-la — Be-el-la — Bella — majd Béla (A dupla „l” a sumir ékírásból ered); a török „bojla” már átvétel eredménye. Az átvétel valószínűleg a sumir északi dialektust használó besenyők, akik szintén, amint látni fogjuk — a sumir etnikumhoz tartoztak. Munkácsi Bernát magyar nyelvész kutatása szerint az altáji (keleti) és urali népeknek — a kultúrában ősmestere: a sumir nép volt.

Az „ibi-ilu” kifejezésnek — egy két teljesebb alakja is fennmaradt földrajzi nevünkben (ahol a kezdő hangzó nem kopott le) nevezetesen: „Epöl” község és az „Ipoly” folyó neve. Az előbbi fejlődése: Ib-il — Eb-el — Ep-el — majd Epöl (népiesen: Epöly vagy Epő). Ez tulajdonképpen: Ibi-ilu Zu-en (Sin) a sumir birodalom utolsó királya nevének első része. Az azonosságot igazolja, hogy Esztergom megye monografiája szerint a 17. századig a község neve: „Eb-szőny” volt, ami a király rövidített nevéből: **Ib-Zu-en** ered. Az **Eb-szőny** név azonban fennmaradt Tokod községhez tartozó: Eb-szőny bányatelepen.

Az Ipoly folyó korábbi neve: Ipel, a szlovákok így vették át s ma is ezt használják. Ez szintén az Ibi-il-ből származik. Az „il”-nek volt egy „ul” alakja is, így az Ip-ul — Ipol — Ipoly fejlődés — szerintem — elfogadható. De lehetséges, hogy az eredeti elnevezése ID-IB-UL volt, ahol az ID determináns előrag víznevek előtt és „d” lekopással **I-IB-UL** = **IPOLY**.

Érdekességként megemlítem, hogy a szomszédos „Garam” folyó római kori neve „Granus”, német neve pedig „Gran” volt. Ha helyes az a feltevésem, hogy itt hangkiesés (elizió) történt és eredeti neve Garan; akkor ez a sumir „Garan”-ra megy vissza és szó szerinti jelentése: ugyanaz, mint az Ipoly folyónak vagyis „Ég gyermeke”. Hogy aztán ez Istent, királyt, vagy urat jelentett-e, pontosan megállapítani ma már nem tudjuk. Végül még meg kell említenem a tárgyalt **Ib-il** —

Eb-el szavak „u” betűs, tehát „eme-ku” nyelvjárási változatát: **Ub-ul**, mely ugyancsak urat, uralkodót jelent. Ez megtalálható az ősi magyar személynévek között — mint **Ubul**, — bár ritkábban, de ma is használatos név.

9.

Ib-lu ib-ba — Ili-ibi = **Az Ég (Isten) fia**).

Ez tulajdonképpen az előző (8.) pontban tárgyalt „Ib-bi il-lu” kifejezésnek — a sumirban szokásos megfordítása (inverzió). Jelentése is ugyanaz.

A címszónak persze több változata is van, ami főleg magánhangzó változáson alapszik! Ezeket a változásokat megtaláljuk egyrészt a magyar nyelvemlékekben, de a személy és földrajzi nevekben is.

Ismeretes a magyar történelemből, illetve krónikákból: **Lebedi** magyar vezér, valamint a róla elnevezett — egyik szállásterület: **Lebedia** neve. Ennek ősalakja (prototipusa): Ili-ibi-di-a, — az „i” kezdő hangzó lekopásával: Li-ibi-di-a, majd Le-ebe-di-a s végül **Lebedi**. Itt a „Le-eb” **Leb** szó jelentése ugyanaz, mint a **Bél**-rek — vagyis ur, uralkodó. Valószínűleg ez is: En-lil nemzeti istenre utal. Jelentése tehát: Az Úr fia (gyermeke). Ez nemcsak személy — de méltóságnév is volt — éppúgy mint a **Pilis** és a **Palas**, mely nevekkel később külön foglalkozok.

A „Lippa” helységnév — az „i” kezdő hangzó lekopásával az „Il-li ib-ba”-ból származott. Itt is láthatjuk, hogy az Árpád-kori földrajzi nevek túlnyomórészt — személy és méltóságnevekből jöttek létre.

A Tihanyi Apátság Alapítólevelének (1055) magyar szórványai között — több oly földrajzi nevet találunk, mely a címszóból veszi eredetét. Ilyenek: 1.) Lupa, 2.) Lopdi, 3.) Oluphel.

Ad. 1.) A „Lupa” szerintem azonos eredetű a „Lippa” helységnévvel: Il-lu ib-ba — Lu-iba — Lu-ba — **Lupa**. Erdélyi L. ezt azonosítja „Lápa” községnévvel. Ezt a sumir nyelv alapján — lehetségesnek tartom.

Ad. 2.) A „Lopdi” név halastavat jelöl. A név szerintem a „Lebedi” — névnek egy besenyő vagy hun változata. A tó — valószínűleg — valamelyik besenyővezérnek szállásterületéhez tartozott. Bárczi Géza professzor szerint királyi birtok volt, azonban ez nem zárja ki, hogy később átengedték az Apátság tulajdonába.

Ad. 3.) **Olup-hel**. Az „Olup” szó, az előző pontban (8.) említett Ub-ul név fordított változata: „Ul-ub — Ul-up — Olup. Ez később „Alap” lett). Jelentése: úr, uralkodó. A „hel” szó tulajdonképpen két szóból tevődik össze: ge-gi (ke-ki) = föld, hely; lu (li, al) = ő, övé (Halevy szerint); ez tehát a: **he-li-e** rövidítése. Jelentése: **Úr földje**.

A sumirok gyakran vették fel személynévként — mint ovó és védőnevet — valamelyik istenüknek a nevét, kiben legtöbb bizalmuk volt. Ha megvizsgáljuk a Ke-etel — Ku-utul = Kegyes Pásztor; a honfoglalásban részt vett hun vezér fiának: „**Oluptalma**”-nak a nevét — ugyanezt tapasztaljuk. Olup (Il-ib) jelentése: úr (ég fia), Tal-ma: Dal-mah-ból = fényes, magasztos. Fordítása tehát: **fényes, magasztos úr**. Ez pedig En-lil isten címe.

10.

Il-lu-un-tu — Il-le-en-ti = Ég urának gyermeke.

Az un, en, an = urat (tekintőt) jelent. A „tu” vagy ti (te) (a „du” vagy „di” szó fejleménye.) Jelentése: gyermek. Mindkét címszónál a kezdő szó kekopott.

Lu-un-tu — olvasata: Lo-on-to.

Ez anozos a Hont megyei **Lontó** község nevével.

Ennek „eme-sal” változata: **Le-en-ti** (vagy „te”), ami viszont azonos a Zala megyei: **Lenti** község nevével.

A **Le-en-ti** — **Le-en-te**: a **Levente** személynév prototipusa. (V. ö. **Luazu** = Lovász szavunkkal.)

Konstantinosz görög császár — „a Birodalom Kormányzásáról” írt forrásmunkában feljegyezte, hogy Árpád fejedelem legidősebb fia „**Li-oun-ti-ka**” volt, ami sumirul ugyan csak lekopással: **Li-un-ti-ga**. Megjegyzem: a ga — ka — bir-tokjel. Ez a „Levente” szavunk ősfarmája.

11.

Bes-enu — Pas-unu — Bas-an = Ég gyermeke.

Analízis: Be-es — Pe-es — Pes és alakpárja Ba-as Pa-as — Pas. Jelentése: nemzés, közösülés, szaporodás, de nemzetet — vagyis gyermeket is jelent.

Enu-unu, an vagy in = Ég és Égisten. „Első tekintetre — megállapíthatjuk, hogy a „**Bes-enu**” címszó — azonos — a magyar nyelvben ma is használatos „**besenyő**” népnévvel. Számos helységnév örökíti meg nevüket — különösen össze-

tételekben. Így Zsitva-besenyő, Mária-besnyő, Bars-bese, Besenyő-telek, stb.

Helyes tehát az a feltevésem, hogy a sumir birodalom összeomlása után (2016. Kr. e.) ősi földjüket — kisebb-nagyobb időközökben — odahagyó sumirok — városállamokként tagozódtak és ezek mint külön népcsoportok, majd népek jelentek meg Ázsia (Közép-Ázsia) történeti színpadán.

Kutatásaim szerint — a besenyők magja: az **Izin** (Isin) várcsállambeli sumirok voltak. (V. ö. **Eszeny** község nevével, mely besenyő alapítás).

A sumir birodalom utolsó királya „**Ibi-ilu-Sin**” ékiratos levelezése — Nu-musda, kazali-en-zi-vel, fennmaradt. Nu-musda leveléből kitűnik, hogy Isin katonai parancsnoka: **Is-bi-Erra**, aki nem volt „sumir mag” — királyát álnokul cserben hagyta — és a városállam nevét is: **Pas-unu-ra** változtatta. (Itil-Pas-Unu).

A **Pas-unu** név északi változata a déli „**Bes-enu**” névnek. Ez a név fennmaradt — **Pozsony** város nevében (ma: Bratislava).

Alakulása: Pas-unu — Pus-unu — Pus-un — Poson — **Pozsony**.

Ez a város tehát **besenyő** alapítás!

A Basan névből származik a Bossány és **Bacsány** helységnévek, **Bazin** neve pedig Bas-in-ból.

Egyébként a besenyőket a történeti források igen különböző neveken említik. Így „**Bissenus**” (római), „**Pecsenég**” Paczinák vagy teljesen „**Paczinakita**”. Ez utóbbi sumirul: **Pas-in-a-ki-ta** — az **Ég gyermeke** (Pas-in-a) földjéről való ki-ta v. gé-ta). V.ö. **Tur-Sar-Ki-Ta**, (Thyssa-geta nevekkeli) A gé-ta (ki-ta) és **ma-ta** végződésű népnévek, melyeket a „szki-ta” néven (sig-gi-ta = fényes földről való) foglalnak össze a történészek — mind Mezopotámia — közelebről sumir föld felé mutatnak.

Strabo szerint a géták azonos nyelvet beszéltek a dakuszokkal (v. ö. A Herodotos által említett skyták: dahák népcsoportjával.) Ugyancsak Strabo közli: (Strabo L. VIII. p. 303) Aelius Caius, római császár — időszámításunk kezdetén — a géták közül 50.000 embert áttelepített Tráciába. Ha helytálló Svidas lexicografusnak (10-11. század) az a megállapítása, hogy a **dákokat** — később — paczinakitáknak (besenyőknek) nevezték, akkor elfogadható Szakonyi Vajk István történésznek (Cleveland) az a hipotézise, hogy a mai **bosnyákok** az áttelepített — géta — dákoknak ivadécai. (Bas-in-a-ki).

Érdekes, hogy a dákok fővárosának neve is vitathatatlanul sumir név: **Sarmiz-egetuza**. Sumirul: **Za-ar-mi-is-ge-tuh-za**.

A **Za-ar-mi-is** — Sarmis népnév. Az előbb említett „Zarma” (sarmata) névnek többesszáma.

Ege-tuh vagy Igi-tuh = ur, uralkodó.

Za vagy ša (šag-ból) = fényes, tiszta, kegyes.

Fordítása tehát A **zarmák** (szarmaták) **kegyes ura** (vagyis fejedelem.)

Itt két eset lehetséges és pedig: 1.) a dák fővárosa **szarmata** alapítás, vagy 2.) a dákok maguk is szarmata — vagyis sumir népcsoport voltak és a „dákus” nevet a rómaiak tették ismertté. Ez utóbbi feltevést támasztják alá — a dák városok — valamint a királyok nevei (Deczebál, Birabissta).

Fel kell hívnom itt a figyelmet a következőkre: Hajdú Péter professzor „A finnugor népek és nyelvek” (1962 Bpest.) című munkájában foglalkozik a Volgamenti félmiliós „**cseremis**” vagy „**mari**” néppel. Leszögezi, hogy a **kazár** források e nép nevét „**Sarmis**” alakban említik, a volgai bolgárok utódai: a **csuvaszok** pedig „**sarmys**” néven nevezik.

Valószínű tehát, hogy e szarmata-dák nép töredékei — a rómaiak **dákirtó** hadjárata elől északra, majd keletre húzódtak a Volga mellé, ahol nyelvüket **felcserélték**, ugyanis ma már finnugorok. Ha azonban behatóan megvizsgálunk népi sajátosságait (életmód, szokás, műveltség, zene, stb.) bizonyára lényeges eltérést találunk a többi finnugor népektől.

A másik — vagyis a „**mari**” népvét, megörökíti a **Maros** folyó neve. Ez a római-kori térképeken: **Marisia** vagy **Marizia**.

A „**Mari**” népnév sumirul: **Ma-ari**. Ez azonos a mai „**Mahgar**” népnévünkkel. Jelentése: a **Magasztos (isten) gyermeke**. Míg a mi népnévünk ősi sumir, addig a „**ma-ari**” név már későbbi — akkádos forma. A Maris és Marus (Maros) folyónév-nél — az **is**, **us** végződés többes jel. Az „**a**” pedig sumirban, **víz**et jelent.

Kutatásom helyes irányának alátámasztására még **Deczebál**, dák király nevét fogom elemezni.

Sumirul: **Di-zi-ba-al**

Di, du vagy de = gyermek, zi (zig-ből) = fényes, tiszta, de igaz is. Ba-al vagy Be-el, a sumir nemzeti isten: **En-lil** általában használt címe = „**úr**”.

Fordítása: Az **Úr fényes gyermeke**.

Megjegyzem, hogy a **di-zi** vagy **du-zi** — azonos **Du-mu-zi** vagy **Di-mi-zi** sumir tavasz (természet) isten nevével, így a „**Tisza**” folyó római kori: **Ti-zi-a** neve azt jelenti, hogy **Dumu-zi** vagy **Dimizi** = (tavasz isten) **folyója**.

Visszatérve a besenyőkre — meg kell említenem, hogy ezt a testvérnépet — a történeti források — gyakran „**kan-gar**” néven említik. Ez pedig azonos, illetve mélyhangrendű északi változata a sumirok legősibb népvénének: a **ki-in-gir** vagy **ke-en-ger-nek**, aminek jelentése: **Ki-en (En-ki) isten gyermeke**.

Érdekes, hogy Sz. P. Tolszov szovjet archeológus „**Ősi Chorezm**” című művében, nyomatékosan hangsúlyozza, hogy a **kasgari Mahmud** szerint a **besenyők**, (akikről már előbb kimutattam, hogy sumir eredetű nép volt) ugyanazt az „**archaikus türk**” nyelvet beszélték, amit a Volga-melléki **bolgárok**. Ez az archaikus türknek nevezett nyelv tulajdonképpen az ősi sumir nyelv volt.

12.

Di-ir-ib-bi-ke vagy **Di-ir-ib-bi-es** = **Teremtő (isten) fiai**.

A „**dingir**” szó és determinativum jelentésével már több tanulmányomban foglalkoztam. E szót a sumiológusok általában **Isten (Deus)** szóval fordítják.

A **din** — **tin** = élet.

Gir (ger) gar, gur = előállít, csinál, nemz. Eredeti jelentése tehát: életet előállító vagyis **Teremtő (Creator)**.

A sumir nyelv eredetileg — monoszilabikus szótag nyelv volt. Ezzel magyarázható, hogy az összetett szavakat később összevonja, megrövidíti. Így lesz a „**dingir**”-ből — **di-gir** — **di-ir**.

Az archaikus „**i**”-t „**e**” hangzó váltja fel — lesz tehát **de-er**, végül **d** — **t** hangfejlődéssel: **te-er** — **ter**.

A címszavak végződései: „**ke**” és „**es**” többes jelek. Mindkettő jelentése: **sok**.

Az első címszóból származott a „**derbik**” törzsnév. A **derbik**ek az ó-kori **massageta** törzsszövetséghez tartoztak.

Királynőjük: **Tamiris** vagy **Tomiris**.

Az ókor történetéből tudjuk, hogy a perzsa „**Achaimeni**”-dák három ízben vezettek sikertelen hadjáratot az ázsiai és európai szkiták ellen. (Kyrosz, Dareiosz.)

Polainosz „**Stratagémiájából**” tudjuk azt is, hogy **Dareiosz** király támadásának hírére, három „**szaka**” király ült

össze haditanácsra. A **szaka** név tehát a különböző nevű szkita törzsek összefoglaló neve. Ez a név teljesen: **Sakkarauka**, ahogy ezt Sz. P. Tolstov szovjet archeológus „Ösi Chorezm” című művében említi. Sumir megfelelője.

Sag-kur-ra uk-a.

Jelentése: „**Fényes hegy**” fia. Egyébként ez azonos a **Suk-kur-ru ug-i** — özönvíz előtti sumir király (Zi-us-ud-ra atyja nevével).

A „fényes hegy”: a sumir Olymposz. Az ékiratos szövegek azonban gyakran nevezik **En-lil** istent „fényes hegynek”.

Tehát ez feltétlenül sumir név, ami azt bizonyítja, hogy a perzsákkal harcban álló szkita — szaka — törzsszövetségben nemcsak a szabar-szabir-hun törzsek, de a sumir népek is résztvettek, sőt az utóbbiak vezető szerepet játszottak.

A másik címszó: **Di-ir-ib-bi-es** alakulása: **Ti-ir-ib-bi-es** — **Te-er-ebe-es** s ezt megtaláljuk **Terebes** község nevében.

Az ősi **Sukurughi** nevet pedig a Györmegyei Sokoroh — **Sokoró** földrajzi és községnév örzi.

Az Árpád-kori: **Tengurdi** (1152) illetve **Tengerdi** (156) községneve sumirul: **Tin-gir-du** vagy **Tin-gir-di**. Jelentése: **Teremtő gyermeke**. Ezt a helységnevet nyelvészeink a „tenger” szóval azonosítják. Ez is sumir eredetű: „ten-ger”. **Ten** = őállapot, nyugalom. **GAR** = mint a mai magyarban „garal” jön.

13.

Be-es-ter — Be-es-te-er-ze = Teremtő fiai — Kegyes (igaz) Teremtő fiai.

A címszó tulajdonképpen az előző pontban (12) tárgyalt „**Terebes**” névnek — **inverziós** alakja. Így a szavak elemzésével ezuttal nem kell foglalkozni. Világos az is, hogy a név szoros kapcsolatban van az ó-kori skiták „**derebik**” törzsének nevével s azzal tartalmilag azonos.

A „**Beszter**” címszó, az Árpádok korából mint **személy-név** ismeretes.

A **Besztercze** pedig több helységnévben illetve megyenévben is szerepel (**Besztercze-bánya**, **Besztercze-Naszád**.)

A címszó egyik változata: **Pa-as-te-er-na** = A nagy teremtő fiai.

A „**paszternák**” népcsoport — Atila hun hadaihoz tartozott és a felvidéken ily **családi nevek** ma is előfordulnak. A tájékozatlanok persze **szlovák** névnek tartják.

Itt említem meg, hogy a középkorban (Árpádok alatt) a **Ba-as** vagy **Be-es** család az országban hatalmas birtokkal rendelkezett.

(Baas vagy Bees bán.)

14.

Dingir — Ni-in-gir-su(g).

Analízis:

Ni-in = Ég (vagy Isten)

gir, ger, gar, **gur** = nemzett **gyermek**

šug, šag, **šig** = **fényes**, tiszta, kegyes.

Fordítása: **Ég fényes gyermeke**.

Az Ég gyermeke — a sumir mitológia szerint — a **Nap** (és Hold is!)

B. Hrozny professzor szerint: **Ningirsu — Napisten**, épp úgy mint **Ni-in-ib** — **Ni-ip** variánsa: **Na-ap**. — (Sumir-föld patrónusa.)

Ni-in-gir-sin — Lagas istene volt. Gudea fia: **Ur (Ör) — Ni-in-gir-su** vagyis **Ningirsu isten: pásztor** (öre), azaz **főpapja**.

Lagas egyik negyedik: **Gir-su-nak** nevezték — ami a **napisten** megrövidített neve **Gir-su(g)** változata: **Gur-sig**.

Miután a napnál világosabb előttem, hogy — a magyarok, — a sumirok — egyenesági utódai — különösen a **felvidék** (palóc) családnevek között kutattam ennek **equivalensét**. Sikertől megtaláltnom, bemutatom:

Gersik — Kersék, sumirul: **Ger + sig**;

Gyurcsik sumirul: **Gur + sik**;

Gyur-csó sumirul: **Gur + su**.

Ismeretes a hangtörténetből a sumir „g” hangzó fejlődése: **g — k-ból kh — h — j — gy**. Azt is tudjuk, hogy az „u” magánhangzó egyik fejlődési tendenciája: „o”.

Ezekután — játszva könnyűséggel — állapítható meg, hogy a „**Joresik**” név ősalakja: „**gur-sig**” (**Jur-sig — Jur-sik — Jur-csik — Jor-csik**). Jelentése pedig: **Fényes gyermek** vagy „felvilágosult, isteni fényt nyert istenfiú”.

A fent említett „**ÖR-NIN-GIR-SU**” volt **Lagas-i** papkirállyal kapcsolatban 1975-ben érdekes dolog történt.

A Francia Múzeumok Igazgatósága és a New-York-i Metropolitan múzeum megegyeztek, hogy közös erővel helyreállítanak **egy nagy értékű szobrot**, amelynek törzse az egyik, a feje a másik múzeum birtokában volt.

A szobor **Ur-Ningirsu-t**, **Lagas hercegének**, **Gudéának** a

fiát ábrázolja. Ningishzidda isten és Geshtinanna istennő templomának a romjai alól került elő **Tellóban**, Irak déli részén. Lelőhelyét a század húszas éveiben francia régészek tárták fel, s a napfényre hozott műkincsekről megállapították, hogy azok a sumir kultúrához tartoznak. (A sumirok az i. e. 4. évezredben a Perzsa-öböl mentén, Alsó-Mezopotámiát lákták.)

A Louvre-nak 1924 óta birtokában volt a fej nélküli, 55 cm magas, sötétbarna színű gipszlabástromból készült szobor, A feje egy amerikai magángyűjtemény részét képezte. Ezt a Metropolitan múzeumnak csak 1947-ben sikerült megszereznie.

A két múzeum most megegyezett, hogy a helyreállított remekművet háromévenként felváltva állítják ki. Elsőként a Louvre közönsége csodálhatja meg. (Nouvelles de France és Élet és Tud. Bp. 1975-9-12. 37. szám.) (UR-NIN-GIR-SU szobrárt lásd a hátsó fedőlap belső oldalán.)

15.

„Gal-mah-du-a” — Su-mah-di-a”

A nagy Magasztos gyermeke — Kegyes Magasztos gyermeke

A sumirok a Magasztos (Fenséges) címmel En-lil istent ruházták fel. Felesége Nin-lil istennő, kinek másik neve: Nin Mah — Magasztos (fenséges) úrnő. Sumir földön igen sok templom volt szentelve a Magasztos istennek és fiának Nim-ur-tu-a-nak (a bibliai Nimrod névvel azonos) **Izin-ben**: E-Gal-mah; Urban: E-Nu-un Mah; Babelben: E-Mah; Nippur-ban: E-Su-mah-di (Su-me-du).

Ezekkel az Isten-nevekkel, — melyek később méltóság és személynévvekké váltak — korábban már több tanulmányomban foglalkoztam.

A Tihanyi Apátság Alapítólevelében (1055) a fenti címszó „**Holmodia**” néven fordul elő, amely a sumir „**Gul-muh-di-a**” változatból származik. Hogy ki volt az a „Holmodi”, arra nézve minden kétséget eloszlat — a név elé tett magyarázat: „gnir mu ege” sumirul: ge ni-ir mu (wu) ege (igi) = első fejedelem ura.

Már pedig Anonymus krónikája (De gesta Hungarorum) így mondja: **Primus dux Hungariae: Almus.** — Tehát Álmos országunk első nagy fejedelme. A címszóból — a sumirban szokásos módon lekopott a kezdő „g” hangzó, marad tehát: **Al-mah-di.** Ez viszont „**Almádi**” (Balatonalmádi) község ne-

vében maradt fenn. A krónikában szereplő **Almus** név, az ugyanazon jelentésű: Gal-muh-uš — Al-muh-uš változatra vezethető vissza.

A másik címszó: **Su-mah-di-a** — azonos a nippuri E-Su-mah-du (vagy E-Su-me-di) — En-lil isten fiának: Nim-ur-tu-á-nak szentelt templom nevével.

Marczali Henrik magyar történész szerint **Somogy** megye Árpádkori neve — **Sumádia**. Kitűnő történészünk — a sumir nyelv ismerete nélkül — ezt szláv névnek véli, holott ez teljesen azonos a nippuri templom **Su-mah-di-a** nevével, melynek jelentése: „a kegyes (fényes) **Magasztos gyermeke.**” Változata: Šu-muh-di = **Somod**.

Megjegyzem, hogy a tárgyalt: Mah (Muh) isten-név a sumirban több jelzővel volt használatos, így:

Ku-mah-di — Szent Magasztos gyermeke

Dal-mah-du — Fényes Magasztos gyermeke.

Az előbbi név pontos megfelelőjét megtaláljuk: **Komódi** község, az utóbbit pedig a hontmegyei: **Dalmad** község nevében.

16.

Sa-mah-gar — Su-muh-ger = Kegyes (fényes) Magasztos gyermeke

Mindakét szó azonos értelmű az előző (14) pontban tárgyalt: **Su-mah-du-a** névvel, de itt a du (di) helyett a gar-ger (gir-gur) szó szerepel — ugyancsak **gyermek** jelentéssel.

Az ősi „**ki-en-gir-ra**” helyett — az utolsó sumir dinasztia királyai — már a fenti nevet használták — összevontan — népnévként.

Ezt a népnevet egyébként Jules Oppert (francia) asszirológus, a sumerológia úttörője fedezte fel.

Sa-ma-ar — Sumeer (Su-mu-ger-ből).

Talán igaza van John Dineley Prince (USA) asszirológusnak, amikor figyelmeztet, hogy nem biztos, hogy a papok és írnokok által ránk hagyott „sumir” népnevet — a sumirok ugyanígy használták. A sumiroknak ez az összevont népeve már akkádos jellegű: új-sumir.

Az eredeti elnevezést a címszóban találhatjuk meg. Legelőbb is ezt támasztják alá a jelzők (Šu, Ša, ku, dal) elhagyásával ma is használt, illetve ismert népeveink:

magyar — **mah-gar-ból**

mager (Anonymus) — **muh-ger-ből**

meger (Konstantinosz görög császár) **meh-ger**-ből.

Mindazonáltal figyelembe kell venni az írástudó papok és irnokok által összevontan rögzített neveket is, mert ezeknek az őstörténeti kutatás szempontjából felbecsülhetetlen jelentőségük van.

Itt felsorolok néhány földrajzi nevet amelyek mintegy mér föld kövei a sumir és subar (szabir-hun) népek vonulási útjának.

Mezopotámiában: Samarra — Sumurru

Középázsiaiában: Samara-Kanda

az **Irtis torkolatánál:** Samar-ov

Baskir földön: Samarra folyó és Samarra város (ma Kujbisev)

Csallóközben: Somorja (ma Samarin) város

Hazánkban: Somorja pusztja (Vas és Nográd megye)

Esztergomban, Szentendrén és Budapesten: Szamar-hegy

Dunántul: Zamar-di.

Itt kell válaszolnom arra az ellenvetésre, mely szerint **Somorja** (szlovák: Samarin) helynév, nem sumir-magyar eredetű, hanem a „Santa Maria” elnevezés délolaszos kiejtése.

Úgy a **Somorja** (Su-mu-ur-ra) mint a **Samarja** (Sa-ma-ara) név — **nem a keresztényi idők terméke**, hanem 4-5 ezer éves ősi sumir név. A téves etimológiára az adott okot, hogy I. (szent) István idejében (1000) a keresztény hitre tért magyarság, első templomait igen gyakran és jelen esetben is Szűz Mária, latinul Santa Mária (A Halotti Beszédben Sen Mária) tiszteletére építette. A két név között megtévesztő és csalóka hasonlatosság lévén, ezt a hasonlatosságot — a térítés terjedelmében a keresztény egyház — természetesen igyekezett — saját javára kihasználni. Hisz ezzel az erővel az Uraltól nyugatra fekvő **Samarra** város és folyónév is „Santa Mária”-ból volna eredeztethető, már pedig ez teljesen **kizárt** dolog.

17.

Pi-il-is — Pe-el-es — Pa-al-us = Bél (Bál) vagyis az Ég urának fia

Mindhárom címszó első részével már a 8. pontban foglalkoztam s kimutattam, hogy ezek a sumir „Ib-bi-il-lu” szó származékai.

Arra is rámutattam, hogy a „Bél” — Pél — és ennek változatai — urat, uralkodót jelentettek — a sumir közhasz-

nálatban.

Itt ehhez csatlakozik még az es, us, is, as, szó, mely gyermeket, ivadékot, sarjat jelent.

Most az a kérdés, hogy a címben jelzett szavakat, melyeknek szó szerinti jelentése: „**Ur (En-lil) fia**”, a sumirok milyen értelemben használták; erre nézve A. Deimel ad útmutatást. Szerinte „Palaš” teljesen palaš-tuh — **királyi ruha** (V. ö. a mai palást szóval). Ehhez képest — a „**Pilis és a Peles**” szavak is ugyanúgy, mint a „Palas” — **méltóságot, rangot** fejeznek ki és pedig: **királyi** (esetleg főpapi) méltóságot. (A sumiroknál a királyi és a főpapi méltóság **egy személyben** egyesült!)

Fővárosunk: Budapest és a régi királyi székhely: Esztergom között fekszik a **Pilis** hegység. E környéken igen sok **Pilis** nevű község van. Egész bizonyosra vehető, hogy az Árpád dinasztia idején ez az erdős hegység, valamint a környékbeli helységek, fejedelmi — majd **királyi** birtokok voltak. (Ezt alátámasztják a régészeti leletek is).

Peles-ke község neve azt jelenti, hogy a **király földje** (ge — ke = föld).

A **Balázs** név, mely a Ba-al-uš — Ba-al-aš-ból származik, gyakori név úgy a palócoknál, mint a székelyeknél, nemcsak mint utónév, de mint családi név is.

A „**Palócz**” népnév is erre vezethető vissza. Ba-al-uš — Pal-uš — **Palócz**.

A „**Palóczföldön**” — közvetlen tapasztalatom szerint — a „**Balázs**” nevet ma is „**Balós**”-nak „**Balózs**”-nak ejtik.

Világos, hogy ez a „**Palócz**” népnév előzménye.

Herodotos, az i. e. V. században élt görög történetíró (L.I.) a **Pláczokat** (Palócz!), a barbár (skytha) **Pel-as-gok** közé sorolva — említi (Az utóbbiak tudvalevően nyelvüket felcserélve — **hellénekké** váltak). Sok kutató a palóczokat és polákokat kapcsolatba hozza és azonosítja egymással. Azt állítják, hogy a palócok **elmagyarosodott polákok** (lengyelek). Ez az álláspont helytelen és **súlyos tévedés!**

Az orosz és lengyel írók és hagyományok ugyanis azt tartják, hogy a lengyeleket régen **gétáknak** (skita népcsoport) nevezték. Így csupán arról lehet itt szó, hogy a **géta-lengyelek** a szláv népek gyűrűjében — eredeti **géta** nyelvüket elvesztették, illetve **szlávval** cserélték fel.

A **palócok** viszont ősi nyelvüket — **ma is a legrégibb formában — őrizték meg és használják.**

Vizsgáljuk meg most a „**lengyel**” népnévet, amely né-

ven kizárólag csak a magyarok nevezik a polákokat.

Le-en-gel = (Il-le-en-gel-ből) „Az Ég Úrának gyermeke”.
Analízis:

Il-le — a kezdőszó lekopásával: „Lé” = Ég (Isten)
en = úr, tekintő;

gel (gal variánsa) = gyermek

Ez az elemzés azt bizonyítja, hogy a lengyelek eredetileg sumir etnikumu népek voltak., — En-lil gyermekei —, és a testvér magyar nép — ezt kifejezésre juttatja — az általa használt elnevezésben is.

18.

Be-el-gar — Bu-ul-gar — Be-el-ari = Bél gyermekei

A 8. és 16. pontban tárgyal „Beel” isten címnek nemcsak Ba-al, de Bu-ul (Bol) variánsa is volt (V. ö. **Balatin** — **Bolatin**, továbbá Ul-up — Ol-up és Ub-ul nevekkal). Ezt a változatot az északi sumirok (a későbbi besenyők is) valamint a subar népek (a későbbi szabirok — hunok) is használták.

A magyar eredet-mondában (csodaszarvas) szereplő **Bel-ár**, név, melyet történészeink helyesen — a **bolgár népnévvel** azonosítanak, a címben említett, **Be-el-gar** fejlesztett alakja, hol azonban a „g” hangzó eltűnt (Be-el-ari). A bolgár népelnevezések tehát mindenféleképpen Mezopotámia, közelebről, **Sumir föld** felé mutatnak.

Igaz ugyan, hogy a bolgárok eredeti nyelvüket elvesztették és **szlávval** cserélték fel, de maga a **népnév** amellelt bizonyít, hogy ők is **En-lil isten** (Bél, Bal, Bul) **gyermekei**” és eredetileg sumirok voltak.

A történeti források — az **V.-VIII. századig** — a bolgárokat **onoguroknak** nevezik. Ezt a turkológusok **tiz-ogur-nak** (t. i. törzs) fordítják. Ez első tekintetre elfogadhatónak látszik. Én azonban a bolgárokat — nemcsak népnevük, de **antropológiai típusuk** alapján is **sumir etnikumú** népnek tartom, épp ezért indokoltnak látom az „onogur” név sumir eredeztetését. Szófejtésem szerint a szóbanlevő név: „**Unu**” = **Ég** és „**gur**”, gar = **gyermek** szavakból tevődik össze. Jelentése tehát: „**Ég gyermeke**.” Ez a szófejtés teljesen összhangban van az előbb közölt **Bél** (Enlil isten) **gyermekei** — jelentésű népnévvel.

19.

Ki-en-gir-ra — Ke-en-ger = Kien — (Enki) isten gyermekei

Ez a sumirnak legősibb népneve, amint azt a sumiroló-

gia úttörői: J. Oppert és F. Delitzsch megállapították.

Ezzel a népnévvel — korábbi tanulmányomban — részletesen foglalkoztam. Régi nyelvemlékeinkben **Kangares** (1055) és **Kengerek** (1171) formában fordul elő. Az előbbi út (via) az utóbbi **helység** (villa) elnevezés.

A szóbanlevő névnek több változata van. Mély hangrendű változata a: **Ka-an-gar**. A történeti források a **besenyőket** több ízben nevezik e néven.

A **Ku-un-gur** változatot, mint földrajzi neveket megtaláljuk Kelet-Turkesztánban és a Szovjetunió — európai területén.

A két utóbbi név kombinációja a: **Ku-un-gar**. Ez az alapja a külföldi nemzetek által használt ország és népnevünknek. Nevezetesen: Hungaria, Hungarois, Hungary, Ungheria, Ungarn. Az orosz és lengyel: **Wenger** népnevünknek azonban nem ez az etimonja, hanem a: mah-an-gir — muh-un-ger — meh-en-ger — **Wenger**, minek alapjelentése: a **magas ég mennyi** **gyermekei**. Ebből származik a **Menyhár** család név is.

A sumirok országukat (a belföldet) **Ki-en** (En-ki) **teremtő** istenükről nevezték el: **Ki-en-gi** = **En-ki** isten földje. Ennek mély hangrendű változata: **Ka-an-ga**. Ez azonos egy ókori Középázsiai ország nevével.

Sz. P. Tolsztov, a kiváló szovjet archeológus szerint az ősi „Ku-ma-ar-iz-ma” (Chorezm) azonos a perzsa Zend **Aveszta** által említett: **szent és magasztos „Kangha”** országgal, sőt az utóbbi még nagyobb területű egységet jelentett.

Mindez azt bizonyítja, hogy a **sumirok**, mint **államalkotó nép** — **Közép-Ázsia területén** — már az ókorban jelen voltak.

20.

Iz-bi Zu-en (Ibi Sin) = Holdisten fia

Gimil Zu-en (Gimil Sin) = Holdisten gyümölcse

Az első névvel „Ib-bi illu” címszó alatt foglalkoztam. Ez volt a sumir birodalom utolsó királyának rövidített neve. Magyar megfelelője: **Eb-szőny** község, illetve bányatelep névében található meg.

Gimil-Zuen — más néven **Su- Zu-en** ugyancsak sumir király volt és pedig — **Ibi-Ilu-Sin** király atyja. Úgy az atya, mint gyermeke neve előtt a „dingir” címet viselte vagyis megistenített királyok voltak **Ur-ban**. A „gimil” szó már fejlesztett forma, eredetileg: „gu-mu-il” = növény termése (Varga Zsigmond magyar orientalista szerint „il” szónak „termés” jelentése is van!) A ma is használt gyümölcse szavunk utolsó tagja — **še** = szem gabonaszem is.) A gyümölcs szó

persze itt gyermeket jelent, éppúgy, mint az „Ave Mária”-ban: „Áldott a te méhednek gyümölcse: Jézus.”

A **Gimil-Sin** név nyelvemlékeinkben (1200) mint **Gemel-sen** fordul elő. Majd később Gyümölcvény — helynév. A szóban lévő király másik neve: **Su-Zu-en** (Šu-Sin), ami előreható illeszkedéssel — **Se-Ze-en**. Ez a név **Szechen** majd **Szécseny** községnévben van megörökítve.

Megemlítem még, hogy az Ó-Testamentum emítést tesz **Sinneár** földjéről. Ez alatt a kutatók egyértelműleg — **Sumer** földet értik.

Sin (Zu-in-ből) = Holdisten

na vagy ne = genitivus eset

ar (gar-har-ból) — nemzett, gyermek.

Fordítása: „**Holdisten gyermekének**” földje.

21.

Gar-mu-utu — Paš-utu = Napisten gyermeke — Nap fia

A **gar** (gir) szóval már több ízben foglalkoztunk.

Jelentése: itt: **gyermek**.

A „mu” (v. ma) = személy és birtokos névmás — övé; itt megjegyzem, hogy a sumirok — a nagyszámú „homonimát” úgy tették érthetővé, hogy a szótőhöz — vagy éléje, — a személy vagy birtokos névmást (egyes szám 3 személy) csatolták — és pedig a ni, na; bi, ba; mu, ma; šu, ši; lu, la nev-másokat, illetve ezek — illeszkedéssel vagy metatézissel elő-álló különböző formáit.

Ehhez képest **gar-mu** vagy **ger-mu** = gyermek. A Königs-bergi Töredékben (1350) **ger-mu-ke** — gyermeke neki (vagyis övé).

Utu vagy **Atu** = őriző és atya is — egyébként — **Nap — Napisten**.

Az első címszót megtaláljuk — honfoglaló törzsünk: **Gyarmat** nevében, de igen sok helységnévben is. (Balassa-gyarmat, Fehérgyarma, Füzesgyarmat, stb.)

A „Harmatta” családi névnek is ez az **etimonja**.

Ugyanebből származik a „harmat” közszavunk, amit tud-valevőleg a hajnali **nap** hoz létre.

A **Gar-mu-utu** alakpárja — „**Gir-mu-utu**” jelentése ugyanaz. Ezt megtaláljuk „**Gyirmót**” község nevében.

A másik címszó: **Paš-utu** (Paš-šu utu). Jelentése: **Nap** (napisten) **fia**. Ez sumir északi dialektusra mutat — míg déli változata **Peš-** (Bi-iš)-utu.

Az előbbi a **Passuth**, utóbbi pedig a **Pisuth** családi névben él tovább.

Valószínűnek tartom, hogy fővárosunk **Pest** (rég: **Pesth**) neve — nem szláv eredetű, hanem az utóbbi névvel van etimológikus kapcsolatban. Ugyanis az ut-utu név **emesal** alakja — et (ed) ete. Tehát ebből, valamint a **Peš** szó összekapcsolásából, hangkieséssel (elizióval) jött létre a **Peš-te** — **Pest** név, amely bizonyára személynév lehetett. Természetesen ez — egyelőre — csak hipotézis.

22.

Jelen tanulmányommal — a sumir-magyar azonosság tételét alátámasztó bizonyítékok számát — úgy vélem lényegesen gyarapítottam.

Már korábbi tanulmányomban rámutattam arra, hogy az összes sumir istenek, valamint a sumir királyok — különösen az utolsó uri (III.) dinasztia királyainak neve — **nyelvemlékeinkben és földrajzi neveinkben** — pontosan megtalálhatók! Ugyancsak felhívtam a figyelmet arra is, — s egyben bizonyítottam —, hogy a **sumir nyelv ismerete nélkül** — régi nyelvemlékeink megfejtése és magyarázata — csak **bizonytalan tapogatódzás — meggyőző erő nélkül**. Bizonyítottam továbbá azt is, hogy az összes magyar számnevek — **sumir eredetűek!**

Ez alkalommal pedig 21. pontban mutattam be szemléltetően, hogy az ékiratos szövegek, mily sok kifejezési formában nevezik a sumirokat az **Ég vagy Isten gyermekeinek**. Amint a bevezetőben már hangsúlyoztam — minden egyes sumir változatnak — csodálatosképpen — megvan az azonos vagy továbbfejlesztett magyar megfelelője (equivalense).

Ezek a kielemezett változatok, melyek a magyar történelmi méltóság — személy- és családnevekben, nép és népcsoport elnevezésekben — végül földrajzi (folyó, helység, hegység) nevekből élnek ma is tovább — ékes bizonyítékai a sumir-magyar nyelvi és népi azonosságnak.

Jelen tanulmányomban érintettem több történelmi és őstörténelmi kérdést is, amit kutatásaim során nem hagyhattam figyelmen kívül.

Az őstörténet — közismerten — komplex tudomány. Segédtudományai között — a vezérszerep — szerintem — a nyelvtudományt illeti meg. A nyelv valóságos történelmet mond el és megmutatja a helyes utat, amelyen a többi tudományoknak is (régészet, antropológia, stb.) haladni kell. A

népeket, nemzeteket a **nyelvük tartja fenn**, mert ha ezt elvesztik — nem tagjai többé népcsaládjuknak s azok a számára örökre elvesztek.

A magyar és keleti népek őstörténetének kutatásánál — a sumir nyelv ismerete adja a kezünkbe azt az Ariadne fonalat, melynek segítségével — e népek őstörténetének szövevényes útvesztőin — biztosabban tudunk eligazodni.

A sumir nyelv alapján tudtuk megállapítani azt is, hogy mezopotámiai hazáját — történelmi okok folytán (i. e. III. és II. évezred fordulóján) odahagyó sumir nép, illetve annak — városállamonként tagazódó népcsoportjai — a népek kohójában: Középázsiaiban — majd később Eurázsiaiban külön népekké váltak és a történelem színpadán sokszor szembeke-rültek egymással. (Egyébként ez így volt a Tigris-Eufrátes közötti óshazában is!)

A földrajzi nevek, melyek javarésze sumir, megmutatják a sumir és szubar (később szabir — hun) népek vonulá-sának útját s útjuk végállomásait.

Ezek a nevek mutatják meg azt is, hogy a középázsiai térségből kirajzó sumir és szubar (hun) etnikumu népek idő-számításunk előtti és utáni évezredekben ellenőrzésük és ural-muk alatt tartották a Csendes Óceán partjától az Uralig, — majd innét — a Duna-Tisza tájáig terjedő hatalmas — füves — stepés térséget.

A sumir etnikumu népek jelenléte Eurázsiaiban teszi ér-tethetővé azt is, hogy a sumir nyelv és kultúra, mely a népek tengerében soként olvadt szét e földrészen, hogy lehetett oly mély és egyetemes hatású, hogy annak nyomai az úgyneve-zett „fiatal népek” kultúrájában és nyelvében — még nap-jainkban is fellelhetők.

Az ősi sumir és szubar (hun) népek nagyrésze a feltörő új népek gyűrűjében — idők folyamán — lassanként felmor-zsolódott s nagy részük elenyészett. Előbb a török, majd a szláv népekkel keveredve, előbb nyelvüket, majd ősi múlt-juk emlékét is elvesztették.

Egyedül a — kiváló államalkotó és szervező képességgel megáldott —, magyar nemzet **örizte meg és fejlesztette to-vább ősi sumir nyelvét** és fogadta be készséggel a sumir et-nikumú népek töredékeit nemzettestébe, — a Kárpátok övez-te Duna-Tisza táji hazába, ahol a történelmi idők kezdetétől fogva — **mindig sumir etnikumu népek laktak.**

A "MADÁR" SZÓ ÉS ISMERTEBB MADÁRNEVEINK SUMIR EREDETÉRŐL.

A régészek által feltárt ékiratos táblák nyelvészeti fel-do'gozása csak részben fejeződött be.

Még sokezer agyagtábla-felirat vár a szaktudósok: — sumirológusok — megfejtésére, — noha a tábla már régen napvilágot látott. Ezzel magyarázható, hogy igen sok **ősi szavunk van**, amely bár — elemeit vizsgálva — feltétlenül **sumir eredetű**, de az eddig megjelent sumir szótárakban még nem szerepel.

Ilyen többek között a "madár" szavunk!

A "madár" szóra a sumir nyelv — jelenlegi ismereteink szerint — a következő kifejezéseket használta:

hu (L. 78.)

musen (L. 78.)

muten (mutin — DSL 61/176. ff.)

Ezek a szavak, mint determinatívumok is (szómeghatá-rozók) ismeretesek. Legősibb köztük az **egytagu "hu"** szó. Ez azonban mint **önálló szó** — a hatezeréves nyelvfejlődés során — megszűnt, de amint látni fogjuk — pontosan kimutatható, a két vagy több tagu **madárneveinknél**, mint annak **egyik eleme**. Egy-két ilyen szavat korábbi tanulmányaimban már bemutattam! Megtaláljuk e szót még a régi **személyneveink-ben** is! Pl. **Huba**, — a honfoglaló hét vezér egyike. Sumirul: Hu - ba = **Fényes madár**.

A "ba" szó (L. 74) "bar"-ból származik, az "r" lekopá-sával s jelentése: fényes, pompás.

Most pedig elemezzük a másik — különösen szómeg-határozóképpen használt — "musen" szót.

Ez ékiratosan: **Muh - su - en**.

Analízis:

Mah vagy muh = magasság (átvitt értelmében "ég" is.)

su v. si, se = lokativusz -on, -en, -ön, -ban, -ben.

en v. ara = járás, menés.

Fordítása tehát: **magasban (égen) járó**. A "mu-su-en"